

Nyhetsbrevet «Samfunnsmedisin og Folkehelse» holder deg oppdatert på hva som publiseres innen fagområdet den siste måneden. Har du forslag til saker send oss gjerne en e-post på katrine.rutgersen@fhi.no.

>> [Påmelding nyhetsbrev](#)

FORSKNINGSFUNN - OSLOMET OG FOLKEHELSEINSTITUTTET

Innvandrerbakgrunn påvirker stønader til funksjonshemmede barn i Norge

Innvandrerforeldre har litt lavere sannsynlighet for å motta grunnstønad og hjelpestønad for familier med funksjonshemmede barn i Norge, sammenlignet med majoritetsbefolkningen. Bruken av stønader øker imidlertid med lengre botid i Norge. Dette kommer fram av en ny studie fra OsloMet og Folkehelseinstituttet.

Å ta vare på et funksjonshemmet barn kan gi ekstra økonomiske kostnader for familien. Forskerne bak denne studien har undersøkt hvordan ulike faktorer som innvandrerbakgrunn, utdanning og inntekt påvirker foreldres bruk av grunnstønad og hjelpestønad.

– Hensikten med studien var å finne ut om det finnes sosiale ulikheter i hvem som mottar stønader og i hvilke beløp de får. Vi så spesielt på om lav inntekt eller innvandrerbakgrunn gjør det vanskeligere å få denne støtten, sier Astri Syse, forsker ved Folkehelseinstituttet.

Små forskjeller

Funnene viser at innvandrerforeldre har nokså lik sannsynlighet for å motta grunnstønad sammenlignet med majoritetsbefolkningen, men de mottar en litt lavere sum.

– Dette kan skyldes språkbarrierer, mangel på kunnskap om systemet og at søknadsprosessen generelt kan oppleves som ressurskrevende for enkelte grupper., forteller Syse.

Når det gjelder hjelpestønad, er forskjellene mellom innvandrere og nordmenn små eller ikke-signifikante. Bruken av stønader øker imidlertid med lengre botid i Norge.

Mottar oftere større beløp

Studien viser også at foreldre med høyere utdanning søker noe sjeldnere enn foreldre med lavere utdanning, men når de først søker, mottar de ofte større beløp.

– De høyt utdannede søker også oftere tidligere for barna sine, noe som kan tyde på at de har bedre kjennskap til systemet. Innvandrerforeldre møter flere utfordringer i starten, men det kan se ut som forskjellene blir mindre etter hvert som de blir mer kjent med systemet, understreker hun.

Det er lite stigma knyttet til disse ytelsene i Norge, ettersom de regnes som rettigheter. Likevel kan enkelte innvandrerforeldre oppleve skam knyttet til visse diagnoser, noe som kan påvirke søknadene.

Behov for mer forskning

For å utjevne de sosiale forskjellene anbefaler forskerne bak studien å bedre informasjonen og støtten til lavinntektsfamilier og innvandrere. Dette inkluderer hjelp med språk og søknadsprosesser. De trekker også frem at forenklete søknadskrav kan gjøre systemet mer tilgjengelig for alle.

Vi mener i tillegg at regelmessige eva-

lueringer av velferdspolitikken er nødvendig for å sikre likeverdig tilgang til stønader.

Avslutningsvis peker studien på behovet for videre forskning som inkluderer kommunale tjenester som avlastning og personlig assistanse, der forskjellene kan være større. I tillegg vil data om også fedres bakgrunn kunne gi et mer helhetlig bilde av sosiale ulikheter i stønadssystemet.

>> Les hele artikkelen "[Uptake of cash benefits among children with a disability in Norway: The role of parental socioeconomic characteristics and immigrant background](#)" på onlinelibrary.wiley.com

Anbefaler balansert skjermbruk

Skjermbruk for barn under to år bør sterkt begrenses, elever bør ha trykte lærebøker i tillegg til skjerm på skolen og de bør beskyttes mot skadelig innhold. Det er noen av anbefalingene Skjermbrukutvalget kommer med i sin rapport som ble lagt frem i dag.

Utvalget støtter flere av tiltakene som regjeringen allerede har iverksatt, inkludert viktigheten av en god balanse mellom skjermbruk, bøker og fysisk aktivitet i skolen. Det påpekes også at skjermbruk har en negativ innvirkning på elevenes søvn og konsentrasjonsevne, noe som igjen påvirker læringen.

Skjerm for de aller minste bør sterkt begrenses

Et av utvalgets funn er at det ikke finnes belegg for at skjermbruk kan være positivt for utviklingen til de yngste barna. De anbefaler derfor å sterkt begrense skjermbruk for barn under to år, også i barnehagen.

>> Les mer om [balansert skjermbruk](#) på [regjeringen.no](#).

Store endringer i ungdommers fritidsvaner

Digitale aktiviteter har fått en mer dominerende rolle i ungdommens hverdag, mens tiden brukt på skolearbeid og lesing har gått ned. Dette viser en ny rapport fra NOVA/Olso-Met. Rapporten er en del av regjeringens arbeid med sosial utjevning og mobilitet.

Rapporten deler barn og unge inn i fem grupper basert på deres fritidsaktiviteter: «de minst digitale», «de mest kultu-

relle», «de som oftest er med venner», «de mest risikoorienterte» og «de mest hjemmeorienterte».

Hver gruppe har ulike kjennetegn og viser hvordan sosiodemografiske faktorer som kjønn, alder og sosioøkonomisk status henger sammen med fritidsvaner.

Økt skjermtid

Økt skjermtid er en av de mest markante endringene, samtidig som færre deltar i

kulturorienterte aktiviteter. Skjermbruk påvirker læring, psykisk helse og sosiale forskjeller, noe som krever tiltak for å skape flere skjermfrie arenaer.

Livskvalitet blant ungdom

Rapporten viser at «de minst digitale» og «de som oftest er med venner», som også er de som er mest digitale, rapporterer om høyere livskvalitet.

>> Les hele [artikkelen](#) og [rapporten](#)

Barn i lavinntektsfamilier får oftere usunn mat og mer tv-tid

Barn fra familier med lav inntekt og utdanningsgrad blir oftere utsatt for usunne vaner, noe som kan få konsekvenser for helsen deres. Det viser ny forskning fra to forskningsprosjekt ved FHI.>

Barn fra lavinntektsfamilier skårer ofte dårligere på helse og kosthold allerede før skolestart. Å forstå denne påvirkningen er viktig for å utvikle tiltak som reduserer senere forskjeller.

> Les mer om hvordan [sosial bakgrunn påvirker barns helse](#) på [fhi.no](#)

Økning i bruk av ADHD-medisin blant unge

5,4 prosent gutter og 3,5 prosent jenter mellom 13 og 17 år får nå medisiner for ADHD. Det viser tall fra Legemiddelregisteret (LMR) fra 2023.

– Vi vet ikke hvorfor ADHD-diagnoser og medisinbruk økte så mye under pandemien, men én mulig forklaring kan være pandemiens påvirkning på unge. Overgangen til hjemmeskole førte til at mange mistet strukturen og de faste rammene som skolen gir, noe som kan ha vært spesielt utfordrende for unge med ADHD, sier Heidi Aase, avdelingsdirektør i FHI.

Økningen er tydeligst blant jenter. I 2004 mottok rundt 0,6 prosent av jenter mellom 13 og 17 år medisiner for ADHD. I 2023 har andelen økt til 3,5 prosent, noe som tilsvarer en femdobling i løpet av denne perioden.

>> Les mer om [økning i bruk av ADHD-medisin blant unge](#) på fhi.no.

AKTUELT - REGJERINGEN

Vil vurdere utvidelse av målet med HPV-vaksinasjon i barnevaksinasjonsprogrammet

Gjennom barnevaksinasjonsprogrammet har alle barn i Norge rett til vaksine mot HPV. Nå åpner regjeringen for å vurdere utvikling av programmet. Relevante myndigheter har derfor fått i oppgave å utrede de langsiktige effektene og de samfunnsøkonomiske fordelene.

Utredningen vil ikke påvirke den pågående anskaffelsesprosessen for vaksine mot HPV til barnevaksinasjonsprogrammet.

>> Les mer om [mulig utvidelse av målet med HPV-vaksinasjon](#) på regjeringen.no

AKTUELT - HELSEDIREKTORATET

For lav vaksinedekning blant helsepersonell

Helsedirektoratet kommer med en oppfordring til ansatte i helsetjenesten med pasientkontakt: Ta årets influensavaksine for å beskytte pasientene dine, familien din og ikke minst deg selv.

Helsepersonell som tar vaksine, beskytter sårbare pasienter og pasientgrupper, reduserer risikoen for å bli syke og for å smitte pasienter. Ved å ta vaksine reduserer man også risikoen for å ta med seg smitte hjem fra jobb til familie og venner. Man kan være smittet og spre sykdommen til andre selv om du ikke har tydelige symptomer eller føler deg syk.

Gratis vaksiner i arbeidstiden

Arbeidsgivere i helse- og omsorgstjenesten har plikt til å legge til rette for gratis vaksiner i arbeidstida: For å oppnå høyere vaksinasjonsdekning blant helsepersonell, er det viktig at kommuner og helseforetak sørger for at influensavaksine er lett tilgjengelig på arbeidsplassene når ansatte er på jobb.

>> Les mer om [for lav vaksinedekning blant helsepersonell](#) på helsedirektoratet.no.

Dødeligheten går ned i alle deler av befolkningen

For tidlig død (død før fylte 70 år) av ikke-smittsomme sykdommer som kreft, hjerte- og karsykdommer, diabetes og lunge- sykdommer går ned i alle deler av befolkningen. Grupper av befolkningen med lav utdanning, psykiske lidelser og uheldig helseadferd dør imidlertid i gjennomsnitt flere år tidligere enn forventet.

Norge har forpliktet seg til FNs bærekraftsmål om å redusere for tidlig død av ikke-smittsomme sykdommer med 33 prosent i perioden 2015 til 2030. Nye tall viser at vi hittil har hatt en nedgang på 20 prosent. Norge ligger dermed an til å nå målet om trenden fortsetter.

Alkoholbruken går ikke ned

En utfordring for videre nedgang i dødelighet kan være at befolkningens alkoholbruk ikke går ned, og at vi ikke ser nedgang i tobaksbruk blant unge, eller nedgang i andelen inaktive eller andelen med fedme.

Til tross for at det er en nedgang i alle grupper av befolkningen, vil personer med psykiske lidelser, lav utdanning og høy risikoprofil i gjennomsnitt dø flere år tidligere enn personer med høy utdanning.

>> Les mer om [nedgang i dødeligheten i alle deler av befolkningen](#) på fhi.no.

AKTUELT - HELSDIREKTORATET

Lav andel ansatte med heltidsstillinger i kommunale helse- og omsorgstjenester

Andel heltid og stillingsprosent blant ansatte i kommunale helse- og omsorgstjenesten har økt i perioden 2016 til 2023, men er likevel fortsatt lav. Det viser nye tall fra Helsedirektoratet.

Høy deltidsbruk og lav stillingsstørrelse blant ansatte har mange utfordringer ved seg.

>> Les mer om [lav andel ansatte med heltidsstillinger i kommunale helse- og omsorgstjenester](#) på helsedirektoratet.no.

Flest møter egen fastlege i Østfold

Kor ofte pasientene møter sin egen fastlege i forhold til andre legar har endra seg lite i perioden 2017 til 2023, men det er store geografiske variasjonar.

I kommunar med få fastlegelister, vil til dømes ei ledig stilling ha relativ stor innverknad på statistikken over kor stor del av konsultasjonar som er med eigen fastlege.

>> Les mer om [kor ofte pasientane møter sin eigen fastlege](#) på helsedirektoratet.no

Utviklinga i norsk kosthald: Tydeleg at det må andre tiltak til

Det har over tid vore stor nedgang i forbruket av korn, fisk og sjømat, grønnsaker, frukt og bær - alt ein bør ete meir av av omsyn til helse. Dette viser rapporten **Utviklingen i norsk kosthold, Helsedirektoratets årlege statusrapport over forbruket av matvarer i Noreg.**

Eit usunt kosthald er blant dei viktigaste årsakene til hjarte- og karsjukdom, kreft og diabetes type 2, som er dei sjukdommane som tek flest liv og gode leveår. Likevel et nordmenn framleis for lite fullkorn, grønnsaker og fisk. Undersøkingar viser at pris og tilgjenge styrer matvala, og det er behov for tiltak som gjer sunn mat rimelegare og meir tilgjengeleg.

>> Les meir om [utviklinga i norsk kosthald](https://helsedirektoratet.no) på helsedirektoratet.no

AKTUELT - INTEGRERINGS- OG MANGFOLDSDIREKTORATET (IMDI)

Nye utdanningsveier for voksne innvandrere

Følger du opp deltakere i introduksjonsprogrammet som har behov for utdanning? Nå har det kommet nye endringer i opplæringsloven, som åpner for flere utdanningsmuligheter for voksne innvandrere og nyankomne.

Opplæringen har blitt mer fleksibel og tilpasset voksnes behov og livssituasjon, slik at det nå er enklere å kombinere skole og norskopplæring med arbeid og andre forpliktelser.

Informasjonsfilm

Imdi har laget en informasjonsfilm som forklarer de viktigste endringene i den nye opplæringsloven, med et spesielt fokus på mulighetsrommet for voksne innvandrere.

>> Les mer om [nye utdanningsveier for voksne innvandrere](https://imdi.no) og se filmen "Nye utdanningsmuligheter" på imdi.no.

AKTUELT - HELSDIREKTORATET

Flere klager på tvang

Flere pasienter klager på tvungent psykisk helsevern til kontrollkomisjonene og domstolene, og flere klager på tvangsbehandling til statsforvalterne.

Antallet klager på tvang har økt de siste årene, og i 2023 mottok kontrollkomisjonene 3166 klager på tvungent vern.

>> Les hele rapporten "[Kontroll av tvangsbruk i psykisk helsevern 2023](#)" på helsedirektoratet.no.

Ny meldeordning

Regjeringen sender på høring forslag om ny meldeordning for alvorlige hendelser i helse- og omsorgstjenesten.

>> Les mer om [ny meldeordning på høring](https://regjeringen.no) på regjeringen.no.